

Людмила Сегеда

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

Сучасний стан економічної ситуації в Україні визначається процесами ринкових перетворень. Незалежна Україна відроджується як демократична держава, для громадян якої неподільність та правова забезпеченість політичних та економічних свобод поступово стають фундаментом соціально-економічного добробуту. Саме той фактор, що Україна виникла на уламках могутньої тоталітарної системи і зумовлює складність та неоднозначність у виборі економічної політики. Труднощі полягали у спрямуванні до відкритого ринку з її ринковими принципами після багаторічної штучної ізоляції від досягнень світової теорії та практики господарювання.

Новостворені Національний банк України та банківська система працювали за надзвичайно складних обставин: макроекономічної нестабільності, відсутності джерел фінансування бю-

джету, постійне втручання органів законодавчої та виконавчої влади у процеси кредитування як галузей господарства, так і окремих господарських суб'єктів, яке відбувалось в основному за рахунок кредитної емісії Центрального банку без будь-якої ув'язки з макроекономічними показниками.

Фактично лише 1995 рік і можна вважати початком цінової та грошової стабілізації, а відтак - і підготовкою до грошової реформи. Монетарна політика на початкових етапах носила жорсткий характер і не завжди була послідовною. Грошова реформа 1996-го року мала намір зафіксувати первинну фінансову стабілізацію. Зрозуміло, що лише запровадження гривні не могло вирішити безліч проблем, що накопичилися в трансформації суспільства та переході економіки до ринкових засад. Існували думки, що стабільність нової національної валюти буде мати короткостроковий характер і валюта приречена з часом слабнути, та введення повноцінної національної валюти мало дуже важливе значення для подальшої макроекономічної стабілізації і для підвищення довіри до національних грошей. Здійснення реформи мало на меті досягнення цілей грошово-кредитної політики щодо продовження курсу на забезпечення фінансової стабільності, прискорення розрахунків, залучення до банківської системи надлишкової готівки, яка перебувала в обігу, забезпечення стабільності курсу гривні щодо іноземних валют.

Щоб фінансова стабілізація дійсно була незворотною, необхідно було ще розширити її інструментарій, доповнити монетарну політику адекватною фінансово-бюджетною політикою. Але до фінансово-бюджетної стабільності прийшли через початкову фінансову стабілізацію, яка базувалась на грошовій та ціновій. Проте досягти збалансованості бюджету так і не вдалося, оскільки спрацювала інерція багаторічної недооцінки гостроти цієї проблеми.

Аж у 1998 році рішучі дії спрямовані на фінансову консолідацію виявилися правильними. Звичайно вони не змогли повноцінно замінити всебічну податково-бюджетну реформу, та все ж відбулося певне, хоч і недостатнє, послаблення податкового навантаження на економіку, тобто скорочення обсягів вилучення фінансових ресурсів через бюджет.

Незважаючи на вплив багатьох дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх факторів, саме 1999 рік справді став роком початку стабілізаційних процесів у реальному секторі економіки. Призупинилося і інтенсивне скорочення ВВП. Все ж таки грошова реформа 1996-го року, хоча й через певний період, але відіграла в Україні свою позитивну роль - вона посприяла розвитку тенденцій, завдяки яким вдалося зупинити спад і досягти довгоочікуваного зростання.

Важливим моментом монетарної політики кінця 2000 і протягом 2001 років став порівняно низький рівень інфляції на фоні значного економічного зростання (за 2001 рік реальний ВВП зріс на 9.1%). Значною мірою цьому сприяли отримання дуже високого врожаю зернових та неочікувано високий темп розвитку системи послуг. За десять місяців 2002 року обсяги грошової маси зросли на 28.8%, монетарна база - на 26.1%, що сприяло зростанню реального ВВП упродовж січня - жовтня на 4.1% та підвищенню реальних наявних доходів населення.

Згідно "Основних засад грошово-кредитної політики на 2002 рік", реалізація монетарної політики сприяла виконанню основної функції, визначеної для Національного банку України статтею 99 Конституції України - забезпечення стабільності національної валюти. Адже саме стабільність національної валюти та пов'язана з нею цінова стабільність є головною передумовою забезпечення сталого і довгострокового процесу економічного зростання та підвищення добробуту населення. А головним завданням монетарної програми - визначення реального попиту на гроші з боку економічних агентів, та на основі цього відповідної пропозиції грошей, яка відповідала б запланованому зростанню виробництва без загрози стабільності національної валюти та грошово-кредитного ринку в цілому, а також запобігала б розкручуванню інфляції за рахунок її монетарної складової,

На сьогодні, грошово-кредитна політика в Україні продовжує відігравати ключову роль у забезпеченні стабільності національної валюти і ефективно її проведення залишається однією з головних передумов економічного зростання держави. При розробці монетарної політики, визначенні її основних параметрів Центральний банк орієнтується на макроекономічні показники, які визначаються органами законодавчої і виконавчої влади.

Інструменти грошово-кредитної політики, які реалізуються Національним банком України і закріплені Законом "Про Національний банк України" (стаття 25), активно використовуються у країнах з розвинутою ринковою економікою. Та, на жаль, в Україні закріплені законодавством норми повністю використовувати ще дещо зарано, хоча за успішного проведення трансформаційних процесів вони безумовно стануть необхідними і використовуватимуться у майбутньому.

Механізм монетарного регулювання Центрального банку, його інструментарій визначаються ступенем розвитку фінансово-кредитної системи країни, її інфраструктурних елементів. Саме від механізму реалізації грошово-кредитного регулювання і залежить ефективність його проведення.

Наукові записки

Для стимулювання процесу подальшого економічного зростання в Україні на сучасному етапі необхідне ще й певне коригування грошово-кредитної політики, оскільки незмінність і безспірність загальноприйнятих положень можуть завдати шкоди перспективному розвитку післякризової економіки в країні.

Економіка України на сьогодні потребує дещо нових завдань монетарного стимулювання шляхом переходу від загальнодержавних фінансів до фінансів мікроекономічного рівня; забезпечення прозорості монетарних процесів; зростання обсягів інвестування виробництва та довгострокового кредитування банківськими структурами, а також потребує здійснення більш ефективного розподілу грошових ресурсів.

Грошово-кредитна політика зможе надалі ефективно діяти лише за умови її ґрунтування на дійовій промисловій політиці та динамічному розвитку національного виробництва. Аналізуючи статистичні дані за 2000-2002 рік можна прослідкувати реальну можливість ефективного функціонування вітчизняної монетарної політики у майбутньому. Так, на перше грудня 2001 року загальний обсяг промислового виробництва збільшився в порівнянні з 2000 роком на 15,4%, а сільського виробництва - на 9,1%.

Стабілізація макроекономічної ситуації в країні, підвищення виробничих можливостей у харчовій промисловості, заміна застарілого обладнання у металургії і придбання вітчизняної техніки сільськогосподарськими виробниками призвели до зростання інвестиційного попиту і збільшення обсягів виробництва у машинобудуванні (у порівнянні із 2000 роком у 2001 році їх темпи зросли на 6,6%, а за перше півріччя 2002 року інвестиції в економіку розширились на 12,4 %). Та резерв вільних незадіяних потужностей у більшості галузей майже вичерпано. Сьогодні перспективи економічного зростання слід поєднувати з динамічним та масштабним оновленням ще не завантаженої частини, модернізацією діючих і створенням нових робочих місць.

Хоча економіка України все ще перебуває у фазі зростання, та слід пам'ятати: якщо зростання ВВП призупиниться, то інфляції не минути. Тому слід і надалі дотримуватись антиінфляційної політики, як і політики стабільної гривні при вільному курсоутворенні.

Отже, в подальшому необхідно докладати максимум зусиль для збереження фінансової стабільності в країні як основи економічного розвитку та покращення фінансового і матеріального становища суспільства. Найбільша загроза стабільності грошей - неадекватна монетарна політика, брак компетентності, волюнтаристські дії та зовнішній тиск. Не можна сьогодні забувати про такі чинники майбутнього зростання як: зниження податків, розвиток малого і середнього бізнесу, скорочення державного споживання, покращення інвестиційного клімату. Одним із шляхів досягнення ритмічного, якісного та довготермінового економічного зростання залишається здійснення Національним банком більш вдосконаленої для нинішніх умов грошово-кредитної політики.

Література

1. Закон "Про Національний банк України"// Урядовий кур'єр.-1999. 2. "Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік"// Схвалені рішенням Ради Національного банку України від 14 вересня 2001р. №24. 3. Банківська система України: рік сталого розвитку// Вісник НБУ-2002.-№12.-С.34-37.

Анотація

У доповіді показано вплив монетарної політики Національного банку України на економічний розвиток держави. Проаналізовано етапи та складові фінансового розвитку. Розглянуто основні проблеми на шляху стабільності гривні та запропоновано способи їх вирішення.

Annotation

The ascendancy of monetary policy of National Bank of Ukraine over economical development of the state is shown in the report. Stages and components of financial development are analysed. The main problems of stability of hryvnya are studied, and ways of their solution are suggested.

УДК 336.7